

تعاون و کشاورزی، سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان ۱۳۹۸

عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی

روستاهای شهرستان جیرفت

سمیرا بهروزه^۱، لطیف حاجی^{۲*}، ناصر آقاعباسی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۵/۳۰

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی روستاهای شهرستان جیرفت به صورت پیمایشی انجام گرفت. این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی - همبستگی بود و جامعه آماری آن را زنان روستایی شهرستان جیرفت (N=۳۸۷۹۴) تشکیل دادند. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۳۸۰ نفر تعیین شد که برای انتخاب افراد از روش نمونه‌گیری تصادفی با انتساب متناسب استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته بود که روایی آن توسط پانل متخصصان تأیید گردید. به منظور سنجش پایایی ابزار تحقیق، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برای قسمت‌های مختلف پرسش‌نامه بین ۰/۷۳ تا ۰/۸۲ محاسبه شد. نتایج آمار توصیفی نشان داد که میزان مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی بالاست. بر پایه نتایج تحلیل همبستگی نیز مشخص شد که متغیرهای عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، انگیزشی، نگرشی، آموزشی - ترویجی، میزان تحصیلات، بعد خانوار و سن با مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی رابطه معنی‌داری دارند. همچنین نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که متغیرهای مستقل جمعاً ۶۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: مشارکت زنان، روستا، فعالیت کشاورزی، شهرستان جیرفت

۱. دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی پایدار و منابع طبیعی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز

۲. دانشجوی دکتری ترویج کشاورزی پایدار و منابع طبیعی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شیراز

Latifhaji90@gmail.com

*نویسنده مسئول

۳. مربی گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه جیرفت

مقدمه

امروزه، اهمیت توسعه کشاورزی و نقش حیاتی آن در توسعه و پیشبرد کشورها بر کسی پوشیده نیست (حاجی و همکاران، ۱۳۹۵). در ایران نیز همانند دیگر کشورهای درحال توسعه، کشاورزی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی می‌باشد که درصد چشمگیری از تولید و اشتغال را در برمی‌گیرد (اشرفی و همکاران، ۱۳۹۳) به طوری که با تأمین ۱۱/۳ درصد تولید ناخالص داخلی، ۲۳ درصد اشتغال، ۸۲ درصد نیازهای غذایی، ۲۶ درصد صادرات غیرنفتی و ۸۰ درصد موارد مورد نیاز صنایع مرتبط جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور دارد (نامقی و سروری، ۱۳۸۸). براین اساس، توجه به عوامل مؤثر بر توسعه کشاورزی می‌تواند سبب افزایش توان این بخش شود (میرلطفی و همکاران، ۱۳۹۱). از جمله عواملی که در توسعه کشاورزی دخالت دارند می‌توان به نقش مهم عامل انسانی اشاره کرد (Bozovic & Duraskovic, 2014). در این بین، به نقش زنان روستایی در بسیاری از جنبه‌های توسعه کشاورزی در سراسر جهان اهمیت زیادی داده می‌شود (Soltani et al., 2011).

به‌طور کلی، نیل به اهداف توسعه بدون توجه به نقش زنان امری غیرممکن خواهد بود (امینی و طاهری، ۱۳۹۵). مطالعات انجام شده حاکی از آن است که در بسیاری از کشورهای درحال توسعه زنان بخش عمده‌ای از فعالیت‌های کشاورزی را برعهده‌دارند (Cisco & Olungah, 2016) به گونه‌ای که نقش آنان در فراوری محصولات کشاورزی (همان، ۲۰۱۶)، تأمین نیروی کار، تولید و فراوری مواد غذایی و بازاریابی، متعدد و بارز است (Dagmar, 2013). آمارها نشان می‌دهد که اکثر کشاورزان معیشتی جهان را زنان تشکیل می‌دهند که تولید ۵۰ تا ۶۰ درصد غذای جهان را به عهده دارند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵). در ایران نیز به طور کلی، سهم زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی حدود ۲۰ درصد اعلام شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰) که از این بین، بیش از ۶۰ درصد فعالیت‌های زراعی و نزدیک به ۶۳ درصد فعالیت‌های دامداری به عهده زنان است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین، درک نقش زنان در بخش کشاورزی و اهمیت آن، پیش شرط راهبردهای بهبود بهره‌وری و توسعه اجتماعی و اقتصادی است (Tamele, 2010). از آنجاکه در

ادبیات توسعه، مشارکت اهمیت خاصی دارد و به عبارتی، هسته مرکزی توسعه پایدار به حساب می‌آید (Chambers, 2008؛ Dowlati & Hemati, 2012) و زنان نیمی از مشارکت‌کنندگان در فرایندهای اجتماعی و اقتصادی در هر جامعه‌ای به‌شمار می‌آیند (نعیمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ Dowlati & Hemati, 2012)، توجه به مشارکت آنان در امر کشاورزی ضروری است. در واقع، دستیابی به توسعه روستایی و کشاورزی در گرو توسعه منابع انسانی (UN Women, 2015) و یکی از موارد تأثیرگذار بر آن مشارکت افراد می‌باشد (Laetitia et al., 2016). مشارکت به معنای دخالت افراد در روند توسعه و تکامل، زندگی و محیط‌زیست آنان است (خسروی‌پور و فروشانی، ۱۳۹۰). مشارکت در نواحی روستایی به مفهوم بهره‌وری بهینه در سطوح مختلف تولیدات کشاورزی است (صیدایی و دهقانی، ۱۳۸۹) که در این راستا، زنان روستایی، به‌منزله یکی از کنشگران اصلی در رسیدن به اهداف توسعه هزاره، ایفاگر نقش کلیدی‌اند (UN Women, 2015). بنابراین، رهیافت‌های مشارکت زنان روستایی در کارها، به‌ویژه در فعالیت‌های جمعی، رهیافت بسیار مناسبی برای کاهش فقر است (نعیمی و همکاران، ۱۳۹۶).

اگر چه زنان نقش مهمی در کشاورزی و بهبود کیفیت زندگی در مناطق روستایی دارند، مشارکتشان اغلب در سایه موانع اجتماعی و تعصبات جنسیتی پنهان می‌ماند (Suleman & Saeed, 2013; Singh et al., 2016) و در تجزیه و تحلیل و سیاست‌گذاری‌های کشاورزی و اقتصادی متداول کم‌رنگ می‌شود (Suleman & Saeed, 2013). مسئله نابرابری جنسیتی در فعالیت‌های اجتماعی جوامع روستایی نمود بیشتری دارد و زنان روستایی در بهره‌گیری از منابع و ظرفیت‌های موجود دچار محرومیت بیشتری‌اند. این در حالی است که زنان یکی از گروه‌های تأثیرگذار جامعه روستایی محسوب می‌شوند (ندایی‌پوراصل، ۱۳۹۳). بنابراین، بی‌گمان توسعه روستایی بدون نهادینه شدن مشارکت و به‌ویژه مشارکت زنان، امری دور از دسترس تلقی می‌شود. برای رسیدن به این هدف به نظر می‌رسد که در جوامع محلی پیش‌شرط‌ها یا زمینه‌های اساسی در اعمال مشارکت باید فراهم شود (اسماعیلی و فؤادی، ۱۳۹۳).

بدین منظور، شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی حائز اهمیت می‌باشد (Dowlati & Hemati, 2012).

شهرستان جیرفت در جنوب شرقی استان کرمان، با وجود بافت‌های متنوع جغرافیایی و دارا بودن ظرفیت زیاد و بسیار چشمگیر برای تولید انواع محصولات کشاورزی، همواره به عنوان یکی از قطب‌های اصلی کشاورزی در کشور مورد توجه بوده اما به دلایل متعددی همچون افزایش جمعیت، عدم اشتغال کافی، شرایط خاص آب و هوایی و نیز محدودیت‌های منابع آبی، از جمله مناطقی به‌شمار آمده که به منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه کشاورزی، پیوسته نیاز به تجدید نظر اساسی در ساختارها و فرایندهای کشاورزی داشته است (کرمی و شاه‌رخی ساردو، ۱۳۹۵). با وجود سهم بسزای زنان و مشارکت فیزیکی و فعال آنها در فعالیتهای کشاورزی این منطقه (شریفی و عادل، ۱۳۹۰)، به دلایل متعددی - خصوصاً زمینه‌های فرهنگی و سنت‌های حاکم بر منطقه - این قشر و مشارکتش کمتر از سایر مناطق مورد توجه برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران قرار گرفته است؛ لذا بهره‌گیری از تمامی ظرفیتهای بالفعل برای مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی و شناخت دقیق مسائل و مشکلات این امر در ارتقای فرایندهای توسعه کشاورزی اهمیت دارد. به همین منظور، برای حفظ حقوق این قشر عظیم جامعه روستایی در مسیر توسعه همه‌جانبه، مطالعه حاضر با اهداف زیر انجام شد: ۱. بررسی میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی و ۲. شناسایی عوامل زمینه‌ای مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی. نتایج این پژوهش می‌تواند اطلاعات مفیدی را در زمینه ارتقای مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی در راستای پیشبرد برنامه‌های توسعه روستایی فراهم آورد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از اوایل دهه ۱۹۷۰ به بعد، با تأکید کارشناسان بر توسعه یکپارچه روستایی و به دنبال آن نقش مشارکت روستاییان و به‌ویژه زنان روستایی در روند توسعه، نحوه و دامنه فعالیت زنان در امور روستایی به شکل عام و در فعالیتهای کشاورزی به‌طور خاص مورد توجه قرار گرفت.

در حال حاضر نیز این مسئله برای سازمان‌ها و برنامه‌ریزان امور توسعه از اولویت خاصی برخوردار است، چرا که زنان روستایی علاوه بر اینکه نیمی از جمعیت روستاها را تشکیل می‌دهند، به عنوان نیروی انسانی قابل توجه، نقش اساسی در تولید محصولات کشاورزی و غذایی و کلاً فعالیت‌های مختلف رایج در روستاها دارند (روستا و همکاران، ۱۳۸۹).

به‌طور کلی، عوامل مختلفی در زمینه مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی دخالت دارند. برخی از صاحب‌نظران عوامل اجتماعی و فرهنگی را از مهم‌ترین دلایل عدم مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های تولیدی کشاورزی گزارش کرده‌اند (موسوی و همکاران ۱۳۹۰). نتایج مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۹۰) نشان داد که هر چه میزان استفاده از عوامل آموزشی-ترویجی در راستای فعالیت‌های کشاورزی زنان زیاد باشد، زنان مشارکت بیشتری در این فعالیت‌ها خواهند داشت.

برقی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی در خصوص زنان روستایی شهرستان گرگان گزارش کردند که بین فعالیت‌های مختلف کشاورزی و سن آنها رابطه وجود دارد. فتوتی و همکاران (۱۳۹۱) فرهنگ سنتی را از عوامل مؤثر بر مشارکت پایین زنان روستایی گزارش کرده است.

علی‌بیگی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهش خود انگیزه زنان روستایی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که چهار نوع انگیزه شامل پیشرفت، ابراز وجود و ارتباط، توانمندی اقتصادی و خدمت از مهم‌ترین انگیزه‌های زنان روستایی برای مشارکت می‌باشند.

احمدی و کارگر (۱۳۹۲) به مسائل اجتماعی و نگرش اشاره کردند و احمدپور و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که ویژگی‌های اقتصادی، سطح تحصیلات، عوامل نگرشی، سن و مقدار استفاده از منابع ۳۷ درصد از تغییرات مقدار مشارکت زنان در فعالیت‌های غیرکشاورزی را تبیین می‌کنند.

خراشادی زاده و اسماعیل نژاد (۱۳۹۳) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که زنان روستایی در فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی و غیره دارای نقش و جایگاه والایی اند و در بیشتر فعالیتهای روستایی اشتغال دارند و هیچ‌گونه تفاوتی از نظر تحصیلات و میزان مشارکت آنها در روستا مشاهده نشد.

قنبری و همکاران (۱۳۹۵) بیان داشتند مهم‌ترین موانع و مشکلات مشارکت زنان در امور مختلف تولیدی مربوط به عوامل فرهنگی - اجتماعی (هویت اجتماعی، آموزش و ترویج)، عوامل فردی (سطح سواد پایین، کمی اطلاعات و آگاهی‌های علمی و ترویجی، سطح درآمد پایین)، عوامل خانوادگی (جایگاه پایین زنان روستایی در خانواده و در تصمیم‌گیری‌ها، بعد خانوار) و عوامل اقتصادی می‌باشد.

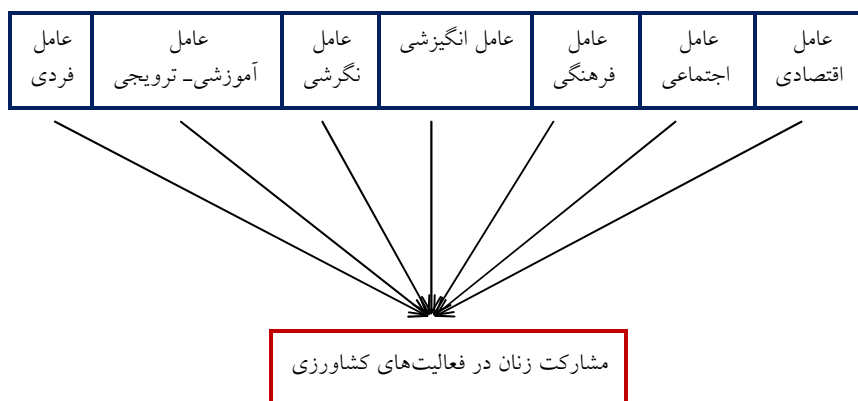
ایدریسا و همکاران (Idrisa et al., 2007) در پژوهش خود در زمینه مشارکت زنان در تعاونی‌های کشاورزی در نیجریه نشان دادند که بین سن، تحصیلات و شغل زنان و مقدار مشارکت آنان در تعاونی‌ها تفاوت معنی‌دار وجود دارد و همچنین رابطه‌ای معنی‌دار بین متغیرهای اجتماعی - اقتصادی و مشارکت زنان وجود دارد.

دامیسا و یوحاما (Damisa and Yohamma, 2007) ویژگی‌های اجتماعی - اقتصادی زنان را در میزان مشارکت آنان در امور روستایی نیجریه بسیار مؤثر دانستند.

گیل و همکاران (Gill et al., 2007) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که زنان روستایی در فعالیتهای کاشت، داشت و برداشت درگیر می‌باشند و تا زمانی که به پایگاه طبقاتی پایین‌تری تعلق دارند، بیشتر به کشاورزی می‌پردازند.

احمد و همکاران (Ahmed et al., 2011) و آهی‌رائو و سداوارت (Ahirrao & Sadavarte, 2010) در تحقیقات خود اشاره کردند که زنان به دلیل نداشتن روحیه خطرپذیری، درآمد پایین و عدم آموزش کافی نگرش منفی و نامساعدی نسبت به مشارکت در فعالیتهای کشاورزی و زراعی دارند.

سلطانی و همکاران (Soltani et al., 2011) در پژوهش خود ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای را در مشارکت زنان مؤثر دانستند. بر اساس مطالعه مبانی نظری، یافته‌های پژوهشی و بررسی دیگر مطالعات، متغیرهای مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی شناسایی و استخراج شدند که در شکل زیر ملاحظه می‌شوند:

شکل ۱. چارچوب مفهومی پژوهش

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر یک پژوهش کاربردی با کارکرد توصیفی و همبستگی بوده که در فاصله زمانی مرداد ۱۳۹۷ تا اردیبهشت ۱۳۹۸ انجام شده است. با روش‌های اسنادی و میدانی و با بهره‌گیری از فن پیمایش، داده‌ها جمع‌آوری گردید تا راهنمای توصیف، پیش‌بینی و تجزیه و تحلیل روابط متغیرهای تحقیق برای بررسی مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی منطقه مورد پژوهش باشد. جامعه آماری این تحقیق را زنان روستایی روستاهای شهرستان جیرفت، در محدوده سنی ۲۰ تا ۶۰ سال (۳۸۷۹۴ نفر) تشکیل دادند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). در این تحقیق به منظور

تعیین حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (Kerjcie & Morgan, 1970) تعداد ۳۸۰ زن روستایی به‌عنوان نمونه به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند. به این منظور، ابتدا شهرستان جیرفت به ۴ بخش مرکزی، ساردوئیه، جبالبارز و اسماعیلی تقسیم شد، سپس از هریک از دهستان‌های این ۴ بخش به‌صورت تصادفی افرادی برای مطالعه انتخاب شدند و پرسش‌نامه بین آنان توزیع گردید (جدول ۱).

جدول ۱. حجم نمونه مورد بررسی مطابق با طبقات نمونه‌گیری

دهستان	حجم جمعیت	حجم نمونه
دلفارد	۱۵۳۱	۱۵
ساردوئیه	۳۵۷۳	۳۵
گور	۴۴۹۱	۴۴
رضوان	۲۶۵۴	۲۶
سغدر	۲۰۴۱	۲۰
مسکون	۲۶۵۴	۲۶
اسفندقه	۲۶۵۴	۲۶
اسلام آباد	۱۸۳۸	۱۸
خاتون آباد	۲۹۶۰	۲۹
دولت آباد	۵۲۰۶	۵۱
هلیل	۱۴۳۱	۱۴
اسماعیلی	۲۲۴۵	۲۲
حسین آباد	۴۲۸۷	۴۲
گنج آباد	۱۲۲۹	۱۲

منبع: گزارش‌های آماری فرمانداری جیرفت (۱۳۹۵)

پس از شکل‌گیری مفاهیم و اهداف تحقیق، پرسش‌نامه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات تنظیم شد که دارای سه بخش بود. بخش اول پرسش‌نامه به بررسی و توصیف وضعیت مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی در قالب ۱۵ گویه پرداخته است (جدول ۴)؛ بخش دوم به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان با در نظر گرفتن ۶ متغیر عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نگرشی، انگیزشی و آموزشی - ترویجی می‌پردازد که هر کدام از این متغیرها با ۵ گویه در قالب

طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴، خیلی زیاد: ۵) مورد سنجش قرار گرفته است (جدول ۶)؛ بخش سوم مربوط به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای زنان روستایی بوده که با ۵ سؤال بررسی شد (جدول ۳).

روایی ظاهری و محتوایی پرسش‌نامه با نظر متخصصان سنجیده و تأیید شد. برای تأیید پایایی آن از مطالعه مقدماتی با تکمیل ۳۰ پرسش‌نامه در منطقه‌ای خارج از جامعه آماری (روستای هادی‌آباد از توابع شهرستان عنبرآباد) اما با شرایط مشابه جامعه مورد مطالعه استفاده گردید. سپس ضریب آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار SPSS۲۱ محاسبه شد. جدول ۲ ضرایب آلفای کرونباخ قسمت‌های مختلف پرسش‌نامه را نشان می‌دهد. در این مطالعه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات، کمینه و بیشینه) و آمار استنباطی (ضرایب همبستگی پیرسون، اسپیرمن و رگرسیون چندگانه) مورد استفاده قرار گرفتند.

جدول ۲. مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیر	ضریب آلفای کرونباخ
۱	میزان مشارکت زنان روستایی	۰/۷۵
۲	عامل اقتصادی	۰/۸۲
۳	عامل فرهنگی	۰/۷۶
۴	عامل اجتماعی	۰/۷۴
۵	عامل آموزشی- ترویجی	۰/۷۷
۶	عامل انگیزشی	۰/۸۰
۷	عامل نگرشی	۰/۷۳

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج و بحث

بر اساس یافته‌های جدول ۳، میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۴۰/۲۸ سال و بیشترین و کمترین سن پاسخگویان به ترتیب ۶۴ و ۲۰ سال بود. ۳۷/۴ درصد آنها تحصیلات زیر دیپلم

داشتند. میانگین تعداد افراد خانواده نمونه مورد مطالعه ۶ نفر و بیشترین و کمترین آن به ترتیب ۲ و ۱۰ نفر بود. میانگین فاصله محل سکونت زنان روستایی در منطقه تا زمین کشاورزی مورد مطالعه ۱۳/۶۸ کیلومتر و میانگین درآمد ماهانه خانوار ۶۷۹۰۰۰ تومان بود.

جدول ۳. ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه

ویژگی‌های فردی	میانگین	کمترین	بیشترین
سن (سال)	۴۰/۲۸	۲۰	۶۴
بعد خانوار (نفر)	۶	۲	۱۰
فاصله محل سکونت تا زمین کشاورزی (کیلومتر)	۱۳/۶۸	۵	۳۱
درآمد (ماهانه)	۶۷۹۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰
طیف	فراوانی	درصد	
بی‌سواد	۳۶	۹/۵	
زیر دیپلم	۱۴۲	۳۷/۴	
دیپلم	۱۰۸	۲۸/۴	
دانشگاه	۹۴	۲۴/۷	

منبع: یافته‌های تحقیق

در جدول ۴ وضعیت هر یک از گویه‌های مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی بر اساس میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات آورده شده است. همان‌طور که در جدول ملاحظه می‌شود، گویه‌ها بر اساس ضریب تغییرات رتبه‌بندی شدند که در میان آنها، "وجین کردن"، "آماده کردن غذا برای کارگران" و "تنک‌کاری" به ترتیب در اولویت‌های بالا قرار دارند که به نوعی کارهای یدی محسوب می‌شوند. از سوی دیگر، در اولویت‌های آخر، فعالیت‌هایی مثل "بازاریابی و تصمیم در فروش یا مصرف"، "تهیه ادوات کشاورزی برای داشت" و "تهیه ادوات کشاورزی برای برداشت" جای دارند که بیشتر با توانایی مالی و اقتصادی افراد مرتبط اند.

جدول ۴. اولویت‌بندی گویه‌های مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	گویه‌ها
۱	۰/۳۷۰	۱/۳۳۹	۳/۶۲	وجین کردن
۲	۰/۳۷۶	۱/۳۶۸	۳/۶۳	آماده کردن غذا برای کارگران
۳	۰/۳۷۷	۱/۴۰۳	۳/۷۲	تنک کاری
۴	۰/۳۸۱	۱/۳۸۷	۳/۶۴	کود دادن
۵	۰/۳۸۳	۱/۳۸۶	۳/۶۲	فراهم کردن نیروی کار
۶	۰/۳۸۶	۱/۳۹۷	۳/۶۲	سمپاشی
۷	۰/۳۹۱	۱/۴۰۶	۳/۶۰	آبیاری
۸	۰/۴۰۰	۱/۴۲۳	۳/۵۶	تأمین هزینه‌ها
۹	۰/۴۰۶	۱/۴۲۱	۳/۵۰	تهیه کود، سم و بذر
۱۰	۰/۴۰۸	۱/۴۴۴	۳/۵۴	آماده کردن زمین برای کشت
۱۱	۰/۴۱۱	۱/۴۵۰	۳/۵۳	خرید یا اجاره کردن زمین کشاورزی
۱۲	۰/۴۳۸	۱/۵۷۰	۳/۵۸	تهیه ادوات کشاورزی برای کاشت
۱۳	۰/۴۳۹	۱/۵۰۲	۳/۴۲	بازاریابی و تصمیم در فروش یا مصرف
۱۴	۰/۵۲۰	۱/۶۲۹	۳/۱۳	تهیه ادوات کشاورزی برای داشت
۱۵	۰/۵۸۹	۱/۳۳۲	۲/۲۶	تهیه ادوات کشاورزی برای برداشت
---	---	۱/۱۴	۳/۴۶	مجموع

منبع: یافته‌های تحقیق * طیف لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴، خیلی زیاد: ۵)

به منظور توصیف وضعیت کلی مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی از روش ISDM استفاده شد (Gangadharappa et al., 2007). در این روش، نحوه تبدیل امتیازهای کسب‌شده در سه سطح ضعیف، متوسط و بالا یا مطلوب به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{array}{lll}
 A < \text{mean} - \frac{1}{2} \text{sd} & \text{ضعیف} & A < 2/89 \\
 \text{Mean} - \frac{1}{2} \text{sd} < B < \text{mean} + \frac{1}{2} \text{sd} & \text{متوسط} & 2/89 < B < 3/53 \\
 C > \text{mean} + \frac{1}{2} \text{sd} & \text{بالا یا مطلوب} & C > 3/53
 \end{array}$$

که در آنها mean میانگین و Sd انحراف معیار از میانگین است. بر این اساس، سطح‌بندی مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی (جدول ۵) نشان می‌دهد که در جامعه مورد بررسی اکثر جمعیت (۵۷/۶ درصد) در وضعیت بالا و مطلوبی از نظر مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی قرار دارند.

جدول ۵. سطح‌بندی مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی با استفاده از روش ISDM

سطح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
ضعیف	۷۳	۱۹/۲	۱۹/۲
متوسط	۸۸	۲۳/۲	۴۲/۴
بالا	۲۱۹	۵۷/۶	۱۰۰
جمع	۳۸۰	۱۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق

اولویت‌بندی گویه‌های عوامل مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی

در جدول ۶ وضعیت هر یک از گویه‌های عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی بر اساس میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات آورده شده است. همان‌طور که از جدول پیداست، گویه‌ها بر اساس ضریب تغییرات اولویت‌بندی شدند. بر این اساس، در عامل اقتصادی، "دسترسی به منابع تولید"؛ در عامل اجتماعی، "زندگی مرفه‌تر و بهتر"؛ در عامل فرهنگی، "باورهای جامعه نسبت به فعالیت زنان در خارج از منزل"؛ در عامل

نگرشی، "به کارگیری تجارب در کشاورزی"؛ در عامل انگیزشی، "کمک به خانواده"؛ در عامل آموزشی - ترویجی، "دسترسی به منابع اطلاعاتی آموزشی - ترویجی"، در اولویت اول جای دارند.

جدول ۶. اولویت بندی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	گویهها	عوامل
۱	۰/۳۹۶	۱/۴۱	۳/۵۶	دسترسی به منابع تولید (همچون زمین)	تولید
۲	۰/۴۰۷	۱/۴۲	۳/۴۹	بهره گیری از تسهیلات و اعتبارات مختص زنان	
۳	۰/۴۳۴	۱/۴۷	۳/۳۹	ایجاد بازار مناسب جهت فروش محصولات	
۴	۰/۴۳۷	۱/۴۶	۳/۳۴	افزایش تولید	
۵	۰/۵۳۹	۱/۵۱	۲/۸۰	مقرون به صرفه بودن هزینه های کشاورزی	
۱	۰/۳۸۵	۱/۳۷	۳/۵۶	زندگی مرفه تر و بهتر	تولید
۲	۰/۳۹۶	۱/۴۱	۳/۵۶	به دست آوردن استقلال بیشتر	
۳	۰/۴۰۱	۱/۴۲	۳/۵۴	مهاجرت جوانان و مردان روستایی	
۴	۰/۴۱۴	۱/۴۴	۳/۴۸	اعتماد جامعه به زنان	
۵	۰/۵۶۱	۱/۲۵	۲/۲۳	احترام اجتماعی بیشتر	
۱	۰/۳۹۷	۱/۴۱	۳/۵۶	باورهای جامعه نسبت به فعالیت زنان در خارج از منزل	تولید
۲	۰/۴۰۱	۱/۴۲	۳/۵۴	اعتقاد به نقش فرد در ساختن زندگی خود	
۳	۰/۴۰۶	۱/۴۳	۳/۵۲	باورهای جامعه به توان مدیریتی زنان	
۴	۰/۴۱۴	۱/۴۴	۳/۴۸	تجربیات بومی زنان	
۵	۰/۵۸۱	۱/۲۶	۲/۱۷	تجربیات بومی در بین زنان روستایی	
۱	۰/۳۸۴	۱/۳۸	۳/۵۹	به کارگیری تجارب در کشاورزی	تولید
۲	۰/۳۸۹	۱/۳۹	۳/۵۷	رهایی از روزمرگی	

تعاون و کشاورزی - شماره ۳۲						۱۴
عوامل	گویه‌ها	میانگین*	انحراف معیار	ضریب تغییرات	اولویت	
	تأثیر ارتباط با سایر کشاورزان	۳/۵۴	۱/۴۰	۰/۳۹۵	۳	
توسعه	میزان رضایت از شرکت در فعالیت‌های کشاورزی	۳/۵۰	۱/۴۲	۰/۴۰۶	۴	
	شناخت و آگاهی از کشاورزی و فعالیت‌های مرتبط با آن	۲/۲۷	۱/۳۳	۰/۵۸۶	۵	
توسعه	کمک به خانواده	۳/۶۰	۱/۳۵	۰/۳۷۵	۱	
	احساس مفید بودن	۳/۵۸	۱/۳۶	۰/۳۸۰	۲	
	لذت‌بخش بودن کشاورزی	۳/۵۶	۱/۳۷	۰/۳۸۵	۳	
	کسب درآمد و نیاز مالی	۳/۵۱	۱/۳۹	۰/۳۹۶	۴	
	احساس مسئولیت داشتن	۲/۲۳	۱/۲۵	۰/۵۶۰	۵	
آموزشی-ترویجی	دسترسی به منابع اطلاعاتی آموزشی-ترویجی (شرکت در کلاس، نشریات و ...)	۳/۵۶	۱/۳۷	۰/۳۸۵	۱	
	شرکت در کلاس‌های آموزشی-ترویجی	۳/۵۶	۱/۴۱	۰/۳۹۶	۲	
	بازدید از نمایشگاه‌های مرتبط با کشاورزی	۳/۵۴	۱/۴۲	۰/۴۰۱	۳	
	ارتباط با مرجان کشاورزی در روستا و منطقه	۳/۴۸	۱/۴۵	۰/۴۱۷	۴	
	مطالعه نشریات ترویجی-آموزشی	۲/۲۳	۱/۲۵	۰/۵۶۱	۵	

منبع: یافته‌های تحقیق * طیف لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴، خیلی زیاد: ۵)

همبستگی میان متغیرهای مورد مطالعه و مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی

به منظور تعیین رابطه بین متغیرهای تحقیق، به غیر از میزان تحصیلات، از ضریب همبستگی پیرسون و برای این متغیر از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد. براساس نتایج، بین متغیرهای عوامل اقتصادی ($r=0/67$)، اجتماعی ($r=0/72$)، فرهنگی ($r=0/60$)، انگیزشی ($r=0/65$)، نگرشی ($r=0/61$)، آموزشی-ترویجی ($r=0/70$)، درآمد ($r=-0/25$)، بعد خانوار ($r=-0/31$) و میزان تحصیلات ($r=-0/23$) زنان روستایی با مشارکت آنها در فعالیت‌های کشاورزی در سطح خطای

یک درصد، رابطه معنی داری وجود دارد (جدول ۷) به این معنا که هر چه وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، انگیزشی، نگرشی و آموزشی- ترویجی زنان بهتر باشد، میزان مشارکت آنها در فعالیت‌های کشاورزی نیز بیشتر می‌شود. میان درآمد، بعد خانوار و میزان تحصیلات با مشارکت زنان رابطه منفی وجود دارد به این معنا که هر چه سطح درآمد، تعداد افراد خانواده و میزان سواد زنان بیشتر باشد، مشارکت آنها در فعالیت‌های کشاورزی کمتر می‌شود.

جدول ۷. ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق

میزان درآمد بعدخانوار تحصیلات	مشارکت زنان روستایی	عامل اقتصادی	عامل اجتماعی	عامل فرهنگی	عامل انگیزشی	عامل نگرشی	عامل آموزشی- ترویجی
	۱						
	۰/۶۷*	۱					
	۰/۷۲*	۰/۴۱*	۱				
	۰/۶۰*	۰/۴۰*	۰/۷۰*	۱			
	۰/۶۵*	۰/۵۶*	۰/۶۸*	۰/۷۰*	۱		
	۰/۶۱*	۰/۶۴*	۰/۴۰*	۰/۴۰*	۰/۵۸*	۱	
	۰/۷۰*	۰/۳۰*	۰/۵۰*	۰/۶۱*	۰/۵۵*	۰/۲۸*	۱
	۰/۲۵*	۰/۲۶*	۰/۱۸	-۰/۰۸	-۰/۱۵*	-۰/۳۷*	۰/۱۵
	۰/۳۱*	-۰/۱۵*	-۰/۱۶*	-۰/۱۷*	-۰/۰۵	-۰/۰۷	-۰/۲۳*
	۰/۲۳*	۰/۱۶*	-۰/۱۹*	-۰/۰۸	-۰/۱۸*	-۰/۲۱*	-۰/۰۷
	تحصیلات**						

منبع: یافته‌های تحقیق * سطح خطای یک درصد ** همبستگی اسپیرمن

تحلیل رگرسیون عوامل تأثیرگذار بر مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی به منظور اندازه‌گیری تأثیر جمعی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته "مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای کشاورزی" از رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شد که در آن، قوی‌ترین متغیرها به ترتیب وارد معادله می‌شوند و این کار تا زمانی ادامه می‌یابد که خطای آزمون معنی‌داری به ۵ درصد برسد (کلانتری، ۱۳۸۲). در تحقیق حاضر، متغیرهای مستقل دارای رابطه معنی‌داری با مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی وارد رگرسیون شدند و معادله تا ۵ گام پیش رفت (جدول ۸) ضمن اینکه برای اطمینان از مناسب بودن داده‌ها، میزان آماره دوربین-واتسون (DW) و مقدار عددی ضرایب VIF تعیین شد. با توجه به اینکه مقدار آماره دوربین و واتسون برای مشارکت زنان در فعالیتهای روستایی $2/14$ (مقدار مجاز $1/5 - 2/5$) بود می‌توان گفت که همبستگی بین خطاها وجود ندارد. به علاوه، مقدار عددی ضرایب VIF کوچک‌تر از ۱۰ بوده و از این رو، وجود همخطی بین متغیرها دیده نشد به طوری که نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد در نخستین گام، متغیر "عامل اجتماعی" وارد معادله گردید که مقدار ضریب همبستگی چندگانه (R) این متغیر برابر با $0/65$ و ضریب تعیین (R^2) آن برابر با $0/42$ است. در گام دوم، متغیر "عامل اقتصادی" وارد معادله شد که R را به $0/78$ و R^2 را به $0/60$ افزایش داد. در گام سوم، متغیر "عامل آموزشی- ترویجی" وارد معادله شد که R و R^2 را به ترتیب، به $0/80$ و $0/64$ افزایش داد. در گام چهارم، متغیر "بعد خانوار" وارد معادله شد که R و R^2 را به ترتیب، به $0/81$ و $0/66$ افزایش داد. سرانجام در گام آخر، متغیر "عامل نگرشی" وارد معادله شد که R را به $0/82$ افزایش داد. بنابراین، در کل، ۶۷ درصد از تغییرات مشارکت زنان در فعالیتهای کشاورزی توسط ۵ متغیر مذکور تبیین شدند.

جدول ۸. نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره

DurbinWatson	VIF	Sig	R ² _{Adj}	t	Beta	R ²	R	B	متغیر مستقل
		۰/۰۰۱	--	--	--	--	--	۹/۲۶	ضریب ثابت
	۱/۴۰	۰/۰۰۱	۰/۴۱	۱۱/۳۷	۰/۳۹	۰/۴۲	۰/۶۵	۰/۳۴	عامل اجتماعی (X ₁)
۲/۱۴	۱/۷۹	۰/۰۰۱	۰/۶۰	۶/۴۳	۰/۲۵	۰/۶۰	۰/۷۸	۰/۷۷	عامل اقتصادی (X ₂)
	۱/۷۸	۰/۰۰۱	۰/۶۴	۵/۷۸	۰/۲۳	۰/۶۴	۰/۸۰	۰/۷۰	عامل آموزشی-ترویجی (X ₃)
	۱/۰۷	۰/۰۰۱	۰/۶۶	-۴/۵۲	-۰/۱۴	۰/۶۶	۰/۸۱	-۱/۰۴	بعد خانوار (X ₄)
	۱/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۶۷	۴/۴۸	۰/۰۷	۰/۶۷	۰/۸۲	۰/۵۳	عامل نگرشی (X ₅)

منبع: یافته‌های تحقیق

$$Y = 9/26 + 0/34(X_1) + 0/77(X_2) + 0/70(X_3) - 1/04(X_4) + 0/53(X_5)$$

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مطالعه حاضر با هدف بررسی میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی و شناسایی عوامل زمینه‌ای مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی انجام شد. نتایج مبین مشارکت بالا و مطلوب زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی در منطقه مورد مطالعه بود. در این پژوهش، تأثیر ۵ متغیر مختلف به علاوه عوامل فردی بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی بررسی و مشخص گردید کلیه متغیرهای مورد بررسی (عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، انگیزشی، نگرشی، آموزشی-ترویجی و فردی) با ضرایب تبیین و همبستگی بالا، بر مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی در روستاهای شهرستان جیرفت تأثیر مسلم دارند؛ لذا به دنبال تقویت روزافزون انگیزه زنان، میزان مشارکت این قشر در فعالیت‌های کشاورزی به مراتب بیشتر خواهد شد که این یافته با نتایج مطالعه ریاست و همکاران (Riyasat et al., 2014) و شمس و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت دارد. در این راستا، ارتقای آگاهی و اطلاعات زنان و فراهم کردن امکان دسترسی آنها به مراکز مشاوره و نیز معرفی زنان نمونه به منظور ایجاد انگیزه و رقابت سالم میان شاغلان بخش کشاورزی، یک راهکار منطقی در راستای مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی می‌باشد.

بر اساس نتایج، هر چه وضعیت اقتصادی زنان بهتر باشد، تمایل آنان به مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی بیشتر می‌شود که این یافته با نتایج مطالعه موسوی و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد؛ بنابراین، حمایت‌های مالی و ارائه تسهیلات به منظور ارتقای بهره‌وری زنان در امر کشاورزی در راستای بهبود وضعیت اقتصادی، راه را برای مشارکت این قشر هموار می‌سازد.

بر پایه نتایج، هرچه فرهنگ جامعه از منظر مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی در سطح بالایی قرار داشته باشد، میزان مشارکتشان در این فعالیت‌ها نیز بیشتر می‌شود. در این زمینه، موسوی و همکاران (۱۳۹۰) عوامل فرهنگی را از مهم‌ترین علل عدم مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های تولیدی زراعی و فتوتی و همکاران (۱۳۹۱) فرهنگ سنتی را از عوامل مؤثر بر مشارکت پایین زنان روستایی گزارش کرده‌اند. در این راستا، با فرهنگ‌سازی و ارتقای فرهنگ منطقه در راستای مشارکت دادن زنان در فعالیت‌های کشاورزی و تشویق آنها به امر مشارکت از طریق آموزش به خبرگان کلیدی منطقه، راه تحقق مشارکت زنان در فعالیت‌های کشاورزی را فراهم می‌سازد.

یافته‌ها نشان داد هر چه سواد زنان بیشتر باشد، مشارکتشان در فعالیت‌های کشاورزی به مراتب کمتر خواهد شد که این برخلاف یافته‌های مطالعه روستا و همکارانش (۱۳۸۹) می‌باشد؛ لذا در این باره توصیه می‌گردد از طریق برگزاری کارگاه‌ها و نمایشگاه‌های فصلی در روستاها با محوریت توانمندسازی و ایجاد ظرفیت در زنان روستایی تحصیلکرده در راستای شرکت در فعالیت‌های کشاورزی، به دنبال ارتقای همکاری و مشارکت آنها در این زمینه بود.

بر اساس نتایج تحقیق، هر چه وضعیت اجتماعی زنان در راستای شرکت در فعالیت‌های کشاورزی ارتقا یابد، میزان مشارکتشان در فعالیت‌های کشاورزی بیشتر خواهد شد که این با نتایج مطالعه ادریسا و همکاران (Idrisa et al., 2007) همسوست؛ لذا با ارتقای آگاهی‌های اجتماعی منطقه در راستای اهمیت دادن به نقش تأثیرگذار زنان در فعالیت‌های کشاورزی از طریق آموزش‌های عمومی و خصوصی، می‌توان مشارکت این قشر را در فعالیت‌های کشاورزی بهبود بخشید.

بر پایه نتایج این مطالعه، هر چه سطح عوامل نگرشی زنان به منظور شرکت در فعالیت‌های کشاورزی بالا باشد، مشارکتشان در این فعالیت‌ها نیز به مراتب افزایش می‌یابد که این یافته با نتایج مطالعه گیل و همکاران (Gill et al., 2007) همخوانی دارد؛ لذا بایستی با ایجاد نگرش مثبت نسبت به حضور زنان در عرصه فعالیت‌های کشاورزی، حضورشان را در این زمینه پررنگ‌تر نمود. سرانجام یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد دسترسی به عوامل آموزشی - ترویجی نیز زمینه افزایش شرکت در فعالیت‌های کشاورزی را در زنان افزایش می‌دهد که این یافته هم‌راستا با نتایج مطالعه حجازی و همکاران (۱۳۹۰) می‌باشد؛ لذا در این زمینه توصیه می‌شود با راه‌اندازی دوره‌ها و کلاس‌های آموزشی - ترویجی برای زنان روستایی در راستای اهمیت مشارکتشان در فعالیت‌های کشاورزی از سوی مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و سازمان جهاد کشاورزی، شرایط برای مشارکت هرچه بیشتر زنان در فعالیت‌های کشاورزی فراهم شود.

منابع

- احمدپور، ا.، علیزاده، م.، و مومنی هلالی، ه. (۱۳۹۴). شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در برنامه‌های آموزشی - ترویجی مراکز خدمات جهاد کشاورزی (مطالعه موردی: شهرستان آمل). *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۳ (۸)، ۱-۱۴.
- احمدی، س.، و کارگر، س. (۱۳۹۲). بررسی نگرش زنان به مشارکت ورزشی و عوامل اجتماعی - روانی مؤثر بر آن. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۴ (۴)، ۱۸۹-۲۱۰.
- اسماعیلی، آ.، و فوادی، ف. (۱۳۹۳). بررسی میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی (نمونه موردی روستای خورزان شهرستان دامغان). *همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی*. مشهد.
- اشرفی، م.، هوشمند، م.، و کرامت‌زاده، ع. (۱۳۹۳). بررسی توسعه پایدار کشاورزی در مناطق روستایی با تأکید بر رهیافت اقتصادی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کاشمر). *فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی*، ۱ (۲)، ۵۱-۶۱.

- امینی، ع.، و طاهری، ح. (۱۳۹۵). تحلیلی بر نقش‌پذیری زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن: مورد مطالعه مناطق روستایی بخش سیمکان در شهرستان جهرم. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۲ (۲)، ۳۷-۵۱.
- برقی، ح.، تقدیسی، ا.، تازیکی، ر. و نادرخانی، ز. (۱۳۹۲). بررسی میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی دهستان استرآباد شمالی شهرستان گرگان. برنامه‌ریزی فضایی، ۳ (۴)، ۱۵۵-۱۷۴.
- حاجی، ل.، چیدری، م.، و چوبچیان، ش. (۱۳۹۵). تحلیل ساختاری مؤلفه‌های مؤثر بر توسعه پایدار تعاونی‌های تولید کشاورزی در مناطق روستایی شهرستان نقده. پژوهش‌های روستایی، ۷ (۱)، ۱۹۵-۲۱۶.
- حجازی، ی.، میرترابی، م. و حسینی، س. ح. (۱۳۹۰). مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های پس از برداشت محصولات کشاورزی، مطالعه موردی بخش آسارا شهرستان کرج. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، شماره ۱، ۱۱۷-۱۲۸.
- خراشادی، م. و اسماعیل نژاد، م. (۱۳۹۳). نقش زنان در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: روستایی خراشاد شهرستان بیرجند. فصلنامه مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان، ۸ (۳)، ۷-۲۷.
- خسروی پور، ب.، و فروشانی، ن. (۱۳۹۰). مشارکت زنان و توسعه پایدار روستایی. کار و جامعه، شماره ۱۳۲-۱۳۳، ۵۶-۶۸.
- روستا، ک.، تاجریزی، ا.، و زمانی‌پور، ا. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر مشارکت زنان روستایی در تعاونی‌های تولید. فصلنامه تعاون، ۲۱ (۲)، ۹۱-۱۰۹.
- شریفی، ا. و عادل، م. (۱۳۹۰). تحلیل موانع موجود در زمینه کارآفرینی زنان کشاورز از دیدگاه زنان نمونه کشاورز منطقه جیرفت و کهنوج. مجله مطالعات زنان، ۵ (۱)، ۱۱۲-۱۲۵.
- شمس، ع.، رزمی، ح. و شهیر، م. ح. (۱۳۹۴). عوامل مرتبط با مشارکت زنان روستایی شهرستان مراغه در پرورش طیور محلی. مجله زن در توسعه و سیاست، شماره ۴، ۵۴۹-۵۶۶.

صیدایی، س.ا.، و دهقانی، ا. (۱۳۸۹). نقش مشارکتهای مردمی در توسعه روستایی: با تأکید بر مشارکت سنتی و جدید، مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان نورآباد ممسنی. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۱ (۱)، ۱۸۱.

علی بیگی، ا.ح.، بابایی، م.ح. و غلامی، م. (۱۳۹۱). تحلیل انگیزه‌های زنان روستایی برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی. *فصلنامه زن و جامعه*، ۳ (۴)، ۱۳۹-۱۶۰.

فتوتی، ه.، برادران، م.، سلمان زاده، س. و غنیان، م. (۱۳۹۱). تبیین نقش مشارکت زنان روستایی در توسعه روستایی (مطالعه موردی دهستان شاور شهرستان شوش). *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، شماره ۴، ۶۷۷-۶۹۲.

فرمانداری شهرستان جیرفت (۱۳۹۵). اطلاعات جمعیتی شهرستان. بازیابی شده از <https://jiroft.kr.ir>

قنبری، ی.، برقی، ح.، و قطبی‌نژاد، ن. (۱۳۹۵). بررسی نقش فعالیت‌های کشاورزی زنان روستایی در توانمندسازی اقتصاد خانوار (مطالعه موردی: بخش برزک شهرستان کاشان). *راهبرد توسعه*، شماره ۴۸، ۶۲-۷۶.

کریمی، آ. و شاه‌رخی ساردو، ص. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان نسبت به تعاون و کار گروهی در شهرستان جیرفت. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۵ (۱۹)، ۱۱۵-۱۴۲.

کلانتری، خ. (۱۳۸۲). *پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی و اقتصادی*. تهران: نشر شریف.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). *نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن کل کشور*. تهران: مرکز آمار ایران.

موسوی، س. س.، عمانی، ا. ر. و اللهیاری، م. ص. (۱۳۹۰). بررسی موانع مشارکت زنان روستایی در فعالیت‌های تولیدی زراعی. *فصلنامه زن و فرهنگ*، ۵ (۲)، ۶۱-۶۹.

- میرلطفی م.، شایان، ح. و علوی زاده، س.ا. (۱۳۹۱). ارزیابی سطح توسعه کشاورزی و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان هیرمند. *جغرافیا و توسعه*، شماره ۲۸، ۹۵-۱۱۴.
- نامقی، ا. و سروری، ع.ا. (۱۳۸۸). تعیین الگوی بهینه کشت با استفاده از برنامه‌ریزی آرمانی با هدف حفظ محیط زیست در شهرستان چناران. *هفتمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی*، انجمن اقتصاد کشاورزی ایران، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران. ۱۴ و ۱۵ بهمن.
- ندایی پوراصل، ک. (۱۳۹۳). *زنان روستایی، پیشگامان توسعه بخش کشاورزی*. مرکز آمار ایران (نگاهی به نتایج سرشماری کشاورزی ۱۳۸۲ و ۱۳۹۳).
- نعیمی، ا.، نجفلو، پ.، صلاحی مقدم، ن.، و گلباز، ش. (۱۳۹۶). عوامل‌های مؤثر بر مقدار مشارکت زنان روستایی گرمسار در فعالیتهای روستایی. *فصلنامه زن و جامعه*، ۸ (۱)، ۱-۲۲.
- Ahirrao, J., & Sadavarte, M. N. (2010). Social & financial constraints of rural women eentrepreneur: a case study of Jalna district in Maharashtra. *International Referred Research Journal*, 3(26), 14-18.
- Ahmed, F., Siwar, C., & Idris, N. A. H. (2011). Contribution of rural women to family income through participation in microcredit: an empirical analysis. *American Journal of Applied Sciences*, 8(3), 238-245.
- Bozovic, Z., & Đuraskovic, J. (2014). The role of human factor in the development of agriculture in Montenegro. *Ekonomika Poljoprivrede*, 61(1), 7.
- Chambers, R. (2008). PRA, PLA and pluralism: Practice and theory. The Sage handbook of action research. *Participative Inquiry and Practice*, 2, 297-318.
- Cisco, O.B., & Olungah, C.O. (2016). Factors affecting rural women's participation in agriculture for development in Gatundu south sub-county.

- Kiambu county, Kenya. *International Review of Social Sciences and Humanities*, 11 (2), 97-107.
- Dagmar, M.P. (2013). The impact of the economic partnership agreement (epa) on food security of Poor Kenyans, Prague: Glropolis.
- Damisa, M.A., & Yohamma, M. (2007). Role of rural women in farm management decision making process. *World Journal of Agricultural Sciences*, 2 (3), 241-245.
- Dowlati, N., & Hemati, H. (2012). Study the factors influencing rural women's participation in the sustainable management of groundwater case study Kurdistan. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 3(4), 831-837.
- Gangadharappa, H.V., Pramod, K.T.M., & Shiva, K.H.G. (2007). Gastric floating drug delivery systems: a review. *Indian, J. Pharm. Ed. Res.*, 41, 295–305.
- Gill, J. K., Dhillon, M. K., & Sidhu, K. (2007). Women in agriculture: impact of their participation on the home environment international. *Journal of Rural Studies*, 14(1), 1-7.
- Idrisa, Y.L, Sulumbe, I.M., & Mohammed, S.T. (2007). Socio-Economic factors affecting the participation of women in agriculture cooperatives in Gwoza local government Borno state Nigeria. *Journal of Agro-Science*, 6 (2), 72-78.

- Kerjcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Laetitia, H., Ludivine, M., Omrani, N., & Williams, D. R. (2016). Exposure, participation in human resource management practices and employee attitudes. *Luxembourg Institute of Socio-Economic Research (LISER) Working Paper Series*, 2016 (16), 44. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=2875706>.
- Riyasat, A., Iqbal zafar, M., Ahmad khan, I., & Amir, G. (2014). Rural development through women participation in livestock care and management in district Faisalabad. *Journal of Global Innovation in Agricultural and Social Sciences*, 2(1), 31-34.
- Singh, S., Kushwah, S., Singh, V. B., & Daipuria, O. P. (2016). Factor affecting the participation of rural women in agricultural activities. *Indian Research Journal of Extension Education*, 15(1), 81-83.
- Soltani, S., Ahmadpour, A., & Feali, S. (2011). Factors influencing rural women participation in agricultural extension programs, case study Mazandaran, Iran. *International Journal of Agricultural Science and Research*, 2, 17-24.
- Suleman, F.A., & Saeed, A.M. (2013). *Factors affecting women's access to agricultural services and farm income in Sennar State*. Doctoral dissertation, Sudan Universty of Science and Technology.

Tamele, M. (2010). *Participation of women in agriculture value chains: a case study of zambian farmers*. Hoge School/Utrecht, The Netherlands: Kofi Annan Business School.

UN Women (2015). *Rural women, their contributions and challenges, to be highlighted at UN Commission on the status of women*. Retrieved from www.un.org/womenwatch/daw/csw/56sess.htm

Analysis of Factors Influencing Rural Women Participation in Agricultural Activities (Case Study: Jiroft Township)

S. Behroozeh¹, L. Haji^{2*}, N. Aghaabbasi³

Received: 30 Apr, 2019

Accepted: 21 Aug, 2019

Abstract

The purpose of this study was to investigate the factors influencing on rural women participation in agricultural activities in the villages of Jiroft Township. A survey method was used to conduct this research. This research was a descriptive-correlative research. Statistical population of this research was rural women of Jiroft Township (N=38794). Krejice and Morgan Table was used to determine the sample size (n=380). A stratified random sampling method was implemented to select samples. The data collection tool was a structured questionnaire that its validity confirmed by a panel of experts. Furthermore, in order to assess the reliability of the research tool, Cronbach's alpha coefficient was calculated to test the reliability of different parts of questionnaire ($0.73 \leq \alpha \leq 0.82$). Descriptive statistics results showed that women's participation in agricultural activities is high. The results of correlation analysis showed that economic, social, attitude, cultural, motivation, education and extension, educational level of women, household size and women's age factors have significant relationship on women participation in agricultural activities. Multiple-regression results showed that independent variables 67 percent of dependent variable were explained.

Keywords: Women's Participation, Village, Agricultural Activity, Jiroft Township

1. Ph.D. Student, Department of Sustainable Agricultural Extension and Natural Resources, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran

2. Ph.D. Student, Department of Sustainable Agricultural Extension and Natural Resources, School of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, Iran

* Corresponding Author

Latifhaji90@gmail.com

3. Lecturer, Department of Agricultural Economics, School of Agriculture, Jiroft University, Jiroft, Iran